

Za stalež i struku – Hrvatski liječnički zbor kroz 150 godina djelovanja

For class and profession – Croatian Medical Association through 150 years of activity

Stella Fatović-Ferenčić^{1✉}, Željko Krznarić²

¹Odsjek za povijest medicinskih znanosti Zavoda za povijest i filozofiju znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti

²Hrvatski liječnički zbor

Ključne riječi

HRVATSKI LIJEČNIČKI ZBOR;
POVIJEST MEDICINE;
HRVATSKA

Key words

CROATIAN MEDICAL ASSOCIATION;
HISTORY OF MEDICINE;
CROATIA

SAŽETAK. Ove godine Hrvatski liječnički zbor, osnovan 1874., bilježi 150 godina svoga djelovanja. Riječ je o impresivnoj obljetnici kako po rezultatima koje je na tom putu svoje opstojnosti ostvario tako i po činjenici da je upravo ova udruga svojim djelovanjem kreirala i obilježila veći dio hrvatske medicinske povijesti. U ovom radu je prikazan kontinuitet Zbora i najvažniji događaji u njegovom razvoju do danas.

SUMMARY. This year, the Croatian Medical Association, established in 1874, celebrates its 150th anniversary. It is an impressive anniversary both in terms of the results it has achieved along the way of its existence as well as in the fact that it created and marked a large part of Croatian medical history through its activities. This paper presents the continuity of Croatian Medical Association including the most important events in its development until today.

Hrvatski liječnički zbor osnovan je 26. veljače 1874. te ove godine bilježi stoljeće i pol svoga djelovanja. Riječ je o impresivnoj obljetnici kako po rezultatima koje je na tom putu svoje opstojnosti ostvario tako i po činjenici da je upravo ova udruga svojim djelovanjem kreirala i obilježila veći dio hrvatske medicinske historiografije.

U hrvatskoj historiografiji 1874. ima istaknuto mjesto i važnost. Te godine je osnovano zagrebačko sveučilište, donesen prvi zdravstveni zakon i osnovan *Sbor liječnika kraljevinah Hrvatske i Slavonije*. Povjesničari medicine suglasni su da je upravo osnutak Zbora bio presudan za daljnji razvoj hrvatske medicine i zdravstva.¹

Prva godišnja, izborna skupština Zbora održana je u Zagrebu 3. kolovoza 1874., a nazočilo joj je trideset članova. Iste godine donesen je i nacrt *Pravila Sбора* koja potpisuju Franjo Miličić kao predsjednik, Šime Švrljuga kao potpredsjednik i Josip pl. Šepić kao odbornik.² Prvi su koraci time učinjeni i udruga je s velikim entuzijazmom počela s radom. U okolnostima u kojima je tek osnovani Zbor liječnika okupljao svoje članstvo osnivanje časopisa bilo je prioritetan projekt, čiju je realizaciju mogao ostvariti vješt organizator kao što je upravo bio Zborov drugi predsjednik Ante Schwarz, ujedno i prvi urednik novoosnovanoga medicinskog glasila *Liječničkog vjesnika*.³ Iste 1877. godine kada izlazi *Liječnički vjesnik* Schwarzovom je zaslugom otvoreno i Primaljsko učilište u Zagrebu, a dvije godine kasnije Zavod za umobolne u Stenjevcu. Ante Schwarz je radio na stvaranju medicinskog nazivlja, a njegova je *Opisna anatomija ili razudbarstvo čovječjeg tijela* prvo veće znanstveno djelo napisano na hrvatskom jeziku.⁴

Od samih početaka izlaženja *Liječnički vjesnik* postaje forum u kojemu se donose prve strukovne radnje liječnika, staleška problematika te se bilježe mjesečne, godišnje i izborne skupštine Zbora, čineći tako dokumentacijsku osnovu kolektivne memorije ove udruge. Pogled na otisnute zapisnike zborskih sjednica ukazuje na rastuću problematiku kojom se Zbor bavi. Isprva su to nezaobilazne informacije o broju članova s navođenjem novih redovitih i počasnih članova, donose se

✉ Adresa za dopisivanje:

Izv. prof. dr. Stella Fatović-Ferenčić, dr. med.; Odsjek za povijest medicinskih znanosti Zavoda za povijest i filozofiju znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti;
e-pošta: stella@hazu.hr

imena predavača i naslovi održanih predavanja. Kako članstvo Zbora raste, traže se i primjerene prostorije za održavanje sastanaka. Nakon zamolbe vladi Zbor je tako dobio na korištenje prostorije za sastanke *Kraljevskoga zemaljskog zdravstvenog vijeća* gdje im je ustupljen na korištenje i prostor za organiziranje Zborove čitaonice. Od samih početaka velika se pozornost posvećuje koncipiranju i popunjavanju knjižnice, prikupljanju literature i razmjeni časopisa za *Liječnički vjesnik*.^{5,6} Time Zbor postavlja temelje brizi za cjeloživotno usavršavanje liječnika, pri čemu je nabava recentne medicinske literature bila od izuzetne važnosti. Nezaobilazno je navesti i činjenicu da je nešto prije *Sbora liečnika kraljevinah Hrvatske i Slavonije* osnovano i *Društvo slavonskih liečnika u Osijeku* s kojim Zbor održava kolegijalan odnos.^{7,8}

Posegnemo li za sadržajem zbornih sjednica, uočiti ćemo da je on usmjeren ne samo na problematiku staleža, već i na uključivanje liječnika u različite reforme, primjerice onu koja se odnosi na školstvo. Zbor tako upozorava na higijenske nedostatke školskih zgrada, za što se smatra da može imati zdravstvene posljedice na čitave naraštaje mladih ljudi.⁵ Time se ova udruga od samih početaka uključuje u život regije mijenjajući svojim djelovanjem kvalitetu života stanovnika.

Peta godišnja skupština održana je 4. kolovoza 1879. u maloj dvorani *Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti* sa sljedećim dnevnim redom: *pozdrav predsjednika, izvješće bilježnika, izvješće blagajnika, predavanje i obnova odbora Zbora*. Na skupštini je tada za predsjednika izabran Ladislav Rakovac koji se između ostalog neprekidno zalaže za razvoj potpore za bolesne članove te za udovice preminulih članova Zbora, što će se nastaviti kroz rasprave o uspostavi pripomoćne zaklade. Godišnje skupštine ranih godišta završavaju u prijateljskom tonu, najčešće objedom i neformalnim diskusijama te riječima: *Prigodom glavne godišnje skupštine sbora liečnika, sastadoše se članovi na prijateljski objed u prostorijah Cara austrijskoga koj je vrlo liepo prošao i bude sjegurno svakomu učestniku ostao dugo vremena u najugodnijoj uspomeni*.⁹

Ipak, nije sve uvijek išlo bez zapreka pa nastupaju i prve krize. U razdoblju od 1882. do 1885. nije se naime održala niti jedna sjednica pa su neki članovi smatrali da bi bilo bolje rad Zbora ugasiti.¹⁰ Uza sve teškoće u radu, u lipnju 1884. preminuo je predsjednik Zbora Aleksa Vancaš, a ubrzo i blagajnik Ivan Bauer te je trebalo neko vrijeme da se situacija ponovno normalizira. Razdoblje krize odrazilo se i na zastoj u izlaženju *Liječničkog vjesnika*. Rad Zbora ipak se obnavlja 1885. godine. Godišnja skupština ponovno je održana 27. srpnja 1885. te je tajnim glasanjem jednoglasno izabran i novi predsjednik Josip pl. Kallivoda-Falkensteinski, a njegovim zamjenikom imenovan je Ivan vitez Mašek Bosnadolski. U srpnju sljedeće, 1886. godine potvrđena su nova pravila Zbora, koja su omogućila i liječnicima s prebivalištem izvan područja kraljevina Hrvatske i Slavonije članstvo u Zboru.⁶

Na glavnoj skupštini održanoj 31. siječnja 1887. pročitana je tekst *Pravila pripomoćne zaklade za liečnike, njihove udove i siročad* te je pokrenuto i pitanje osnutka mirovinske zaklade. Zborova uloga jača te postaje relevantnim čimbenikom u raspravi vezanoj uz problematiku zdravstva, ali i širega kulturnog konteksta. Već tada akademski senat Sveučilišta u Zagrebu (1888.) traži od Zbora mišljenje o ustrojstvu Medicinskoga fakulteta u Zagrebu, a Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti šalje molbu za Zborovo sudjelovanje u izradi terminološkoga rječnika. Zabilježena su i nezadovoljstva vezana uz liječničke prihode te zalaganja za njihovo poboljšanje. Članstvo Zbora liječnika osjetno je povećano te je koncem 1888. dosegnut broj od 202 redovita člana.¹¹

Do kraja 19. stoljeća zapisnici godišnjih skupština bilježe rasprave vezane uz donošenje novoga zdravstvenog zakona i osnutak zemaljske bolnice s potencijalnim klinikama budućega medicinskog fakulteta. Kraj 19. stoljeća obilježen je raspravom o o proslavi 25. godišnjice Zbora. Na glavnoj godišnjoj skupštini

održanoj 24. siječnja 1899. prihvaćen je tako prijedlog o održavanju svečane sjednice, prvog kongresa s međunarodnim sudjelovanjem u Zborovoj organizaciji i izdavanju spomen-publikacije.¹²

Stranice *Liječničkog vjesnika* detaljno su zabilježile sve događaje vezane uz svečanost obilježavanja 25. obljetnice Zbora. Miroslav Čačković potpisat će publikaciju o Zborovom djelovanju i tom prigodom, kao i četvrt stoljeća kasnije, u povodu njegove 50. obljetnice.^{13,14}

Početak 20. stoljeća u Zborove je aktivnosti upisao niz ambicioznih projekata, od suradnje na uređenju javnog zdravstva i pripremi zdravstvenog zakona 1906., poticaja za osnutak liječničke komore i donošenja etičkog kodeksa do jačanja intelektualnih i strukovnih mreža te povezivanja s liječničkim društvima iz šire regije, pri čemu *Liječnički vjesnik* postaje platforma objave i tih društava. Nakon smrti Ladislava Rakovca 1906. osniva se *Rakovčeva zaklada*, za pomoć onim članovima koji na to nemaju pravo iz pripomoćne blagajne.¹⁵

Tijekom Prvoga svjetskog rata brojni članovi zbora nalaze se na ratištu, uključujući i Vladimira Jelovšeka, novooizabranog urednika *Liječničkog vjesnika*.¹⁶ Od kolovoza 1914. do kolovoza 1916. rad Zbora kao i mnogih drugih društava bio je obustavljen. *Liječnički vjesnik* je tada također reduciran u svom obimu, a njegov će tek pokrenuti *Glasnik za staleška i zdravstvena pitanja* biti ugašen već početkom 1915., iste godine kada je Jelovšek mobiliziran. Miroslav Čačković je uredio preostale brojeve. Čačković nastavlja s uređivanjem i slijedeće dvije ratne godine, uključujući devet brojeva 1918. godine.³ Kulminaciju ovoga Zborovog razdoblja čini osnutak i početak rada Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu 1917./1918. godine.¹⁷

Krajem listopada 1918. Hrvatski sabor proglašava odcjepljenje hrvatskih zemalja i njihovo ujedinjenje sa slovenskim pokrajinama, Bosnom i Vojvodinom u Državu SHS. Sa svjetske političke pozornice nestaje višenacionalna monarhija – država srednjoeuropskih naroda. Na njezinim ruševinama nastaju nove države među kojima je i Hrvatska, pozicionirana unutar Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca. Na Godišnjoj skupštini održanoj 30. siječnja 1919. za novog predsjednika Zbora izabran je Josip Lochert, a za potpredsjednika Andrija Štampar. Na redovitoj glavnoj godišnjoj skupštini održanoj 21. siječnja 1920. *Zbor liječnika kraljevina Hrvatske i Slavonije* mijenja ime u *Zbor liječnika Hrvatske, Slavonije i Medjumurja u Zagrebu* te se prihvaćaju i njegova nova Pravila. Od tada članom društva može postati svaki doktor medicine, a redovito se članstvo odnosi sve državljanke Kraljevine SHS.^{18–20}

Razdoblje međuraća obilježeno je razvojem socijalno-ekonomskih odnosa, donošenjem zakona o osiguranju radnika, osnutkom socijalnomedicinskih ustanova te postupnom polarizacijom privatnog i javnog sektora i na području medicine. Tijek rasprava o položaju liječnika u društvu iznjedrio je 1923., zalaganjem Zbora, osnutak *Liječničke komore*. Zbor privlači sve veći broj zainteresiranih liječnika pa u 1924. broji 647, a 1926. već 719 članova. Prvotni entuzijizam za sveslavstvo postupno se stišava, osobito nakon što se osvješćuje dominacija Beograda, što je u području medicine i zdravstva vidljivo i u pokušaju centralizacije bolnica. Zbor tada zbija redove i bori se za samoupravu hrvatskih bolnica, u čemu i uspijeva. Miroslav pl. Čačković Vrhovinski bio je na dužnosti predsjednika Zbora do 30. prosinca 1924., kada se povukao, nakon što je s velikim uspjehom na svečanoj sjednici održanoj 21. listopada 1924. u saborskoj dvorani u Zagrebu proslavljena 50. godišnjica Zbora liječnika.¹⁴

U siječnju 1927. za predsjednika Zbora liječnika izabran je Karlo Radoničić, osnivač Medicinske (interne) klinike u Zagrebu. Zbor je te godine pokrenuo izdavanje *Medicinske biblioteke* koja će u tematskim cjelinama pratiti aktualnu medicinsku tematiku, a izlazi kao prilog *Liječničkom vjesniku*.^{3,21}

Unatoč desetljećima svog postojanja Zbor još uvijek nema vlastite prostorije. Sastanci se održavaju ljubaznošću različitih ustanova, od Kraljevskoga zemaljskog vijeća, dvorane JAZU-a, sveučilišta, bolnica i drugih ustanova te se sve učestalije raspravlja o izgradnji *Liječničkog doma*. Aktivnosti se u tom smislu nastavljaju osnutkom *Zadruga za podizanje Liječničkog doma* 15. travnja 1929. godine. Članovi Zbora sudjeluju u radu *Trećega sveslavenskog liječničkog kongresa* u Splitu, a intenzivira se i rad u Zborovim sekcijama. Tijekom 1934. voditelji *Sveučilišne klinike* dopuštaju održavanje skupština u njihovim prostorijama, a zagrebačka glasila besplatno donose vijesti sa Zborovih sjednica.^{22–24}

Sljedeće razdoblje u razvoju Zbora obilježeno je još jednom reorganizacijom Zbora. Obnovljeni su plenarni sastanci i intenzivira se rad sekcija kojih je sve više. Stavljajući naglasak na usavršavanje praktičara, provedena je anketa o bolničkom pitanju u Savskoj banovini, te je napravljen memorandum u kojemu je prikazano stanje i izneseni prijedlozi za usavršavanje bolnica. Pokrenuta je akcija za izdavanje udžbenika na hrvatskome jeziku te je otisnut prvi hrvatski medicinski udžbenik. Riječ je o djelu Stjepana Vidakovića *Porodničke operacije*, kojim se na inicijativu Zbora počinje korpus domaće medicinske literature.

Prva Glavna skupština Zbora u *Liječničkom domu* u Šubićevoj 9 održana je 30. siječnja 1937. godine. Ovo razdoblje obilježeno je obnovom rada Zbora, u smislu intenziviranja plenuma, rada u sekcijama, ali i skrbi o Zborovoj baštini. U zapisniku Godišnje skupštine Zbora održane 29. siječnja 1938., predsjednik Vladimir Čepulić informira da se radi na prikupljanju onih brojeva *Liječničkog vjesnika* koji nedostaju, prikupljaju se biografije članova Zbora, otisnuta je publikacija *Povijest Zbora liječnika te Bibliografija medicinske literature i graničnih područja u publikacijama Zbora liječnika od 1876 do 1936*. Održava se niz predavanja za usavršavanje liječnika, objavljuje se kalendar skupština i sekcija, potiče se povezivanje pojedinih specijalističkih grana na plenumima kako bi se očuvala cjelina pogleda na zaštitu ljudskog zdravlja. Od 1937. nadalje radi suradnje s inozemnim društvima i u skladu s reorganizacijom Zbora sekcije Zbora preimenovane su u društva.¹⁵

Radi što bolje organizacije tečajeva za usavršavanje liječnika koje je Zbor priredivao 1942. osnovana je *Hrvatska akademija za usavršavanje liječnika* po uzoru na slične ustanove u inozemstvu. Zahvaljujući Vladimiru Čepuliću, a u spomen 70. obljetnice, Zbor je osnovao *Muzej za povijest zdravstva* te je tom prigodom predsjednik Zbora Vladimir Čepulić istaknuo: *Danas u spomen svoje 70. obljetnice Zbor osniva svoj Muzej za povijest zdravstva. Ako je povijest Zbora liječnika ogledalo razvoja naše medicine, našeg javnog zdravstva, i liječničkih staleških prilika od godine 1874. tj. od osnutka Zbora do danas ovaj će Muzej biti prikaz zdravstva i rada i nastojanja i prijašnjih davnih liječničkih generacija u Hrvatskoj, tako da će pod ovim krovom počivati pohranjena sva tradicija liječničkog rada i prikaz zdravstva na našem hrvatskom teritoriju od davnih vremena i ime ovoga doma Hrvatki liječnički dom obuhvatit će sve sačuvane uspomene i tradiciju svih liječničkih generacija na našem teritoriju.*^{15,25}

Novo razdoblje Zbora nakon 1945. obilježeno je promjenom društveno-političkog sustava te u skladu s time rezolucijom i prihvatanjem prijedloga o promjeni imena društva u *Zbor liječnika Hrvatske*. Tijekom 1947. u predsjedničkom mandatu Augusta Forenbachera dolazi do raspuštanja Komore.

Prvi poslijeratni kongres liječnika Hrvatske održan je 1954., donesena su nova pravila Zbora te je proslavljena njegova osamdeseta obljetnica.¹⁸ Tom prigodom izdana je Spomen-knjiga Zbora koju su uredili Mirko Dražen Grmek i Stanko Dujmušić.

Budući da je Komora ukinuta, Zbor se intenzivnije okupira staleškom problematikom te usmjerava interes prema socijalnomedicinskim pitanjima.^{18–20,26}

S obzirom na tadašnje potrebe zdravstvene službe, tijekom 1960-ih i 1970-ih u Zboru se promiču stručna usavršavanja liječnika proširivanjem poslijediplomske edukacije, posebice usmjerene na liječnike opće prakse. Kako bi se potaknuo znanstveni rad, 1961. je osnovana Komisija za naučnoistraživački rad. Iste godine održan je Drugi kongres liječnika Hrvatske. Od 1962. *Liječnički vjesnik* ponovno izlazi kao mjesečnik, a na zamolbu Američke nacionalne biblioteke časopis počinje izlaziti i na engleskom jeziku.³ Godine 1967. Osnovan je Klub Zbora, a u tom je razdoblju osmišljena i himna hrvatskih liječnika *Carmen medicorum* čije autorstvo potpisuje Rudolf Matz. Za članove koji su se istaknuli u radu Zbora uvode se tijekom 1971. diplome i spomen-plakete *Ladislav Rakovac* i *Pavao Čulumović*. U skladu s društveno-političkim uređenjem iste godine donesen je i novi statut prema kojem je Zbor liječnika Hrvatske definiran kao: *društvena stručna organizacija što okuplja liječnike s osnovnim ciljem da u duhu zasada socijalističkog samoupravnog društva unapređuje medicinsku djelatnost u stručnom, naučnom i organizacionom polju i da se brine o položaju liječnika u društvu*.^{18–20,26} Već sljedeće, 1972. godine započinju pripreme za proslavu 100. obljetnice Zbora. Obnovljene su i preuređene prostorije u Liječničkom domu u Zagrebu. U prikupljanje podataka za publikaciju *Zbor liječnika Hrvatske 1874–1974* uključene su sve sekcije i sve podružnice. Sama proslava 100. obljetnice počela je 24. veljače 1974. svečanošću u Hrvatskom narodnom kazalištu, a 25. veljače održan je i VI. kongres liječnika Hrvatske. Zbor u to vrijeme ima 5.500 članova, 25 područnih jedinica i 53 sekcije, a na njegovo je čelo nakon Stojana Kneževića 15. studenog 1974. izabran otorinolaringolog Franjo Kosoković.^{24–26}

Tijekom 1980-ih dodatno se osnažuje povezanost Zbora s podružnicama, a tadašnji predsjednik Zbora Andrija Pavić predlaže da se u Statut Zbora unesu promjene vezane uz regulaciju odnosa između Zbora i Medicinske akademije Hrvatske te trajanje mandata predsjednika i tajnika Predsjedništva Zbora. Osnovana je Komisija za financijske poslove Zbora.^{24–26}

Na godišnjoj skupštini održanoj 24. veljače 1990. donesen je novi Statut Zbora prema kojemu je Zbor organizacija liječnika Hrvatske sa statusom društveno-pravne osobe, a njegove djelatnosti se obavljaju u podružnicama i stručnim društvima. Već sljedeće godine na godišnjoj skupštini, održanoj 26. veljače, Zboru je vraćen naziv *Hrvatski liječnički zbor*, a ponovno su pokrenute i *Liječničke novine*, za čijega je glavnog urednika imenovan Željko Poljak. Jednako tako promijenjen je i izgled dotadašnjeg službenog amblema Zbora, na kojemu je prikazana stara Zakladna bolnica s dijelom Jelačićeva trga.^{23,24}

U vrijeme Domovinskog rata Zbor organizira izložbu i objavljuje brošuru *Pucanj u bolnice – Attack on hospitals*, a nakon pada Vukovara u Hrvatskome liječničkom domu organiziran je doček hrvatskim braniteljima medicinske struke te im je dodijeljeno priznanje za hrabrost. Godine 1992. godine Hrvatski liječnički zbor primljen je u članstvo Svjetskoga liječničkog društva. U veljači 1993. postao je punopravnim članom Europskog foruma liječničkih udruga (*European Forum of Medical Associations – EFMA*), dok je u listopadu 1996. primljen za pridruženog člana *Europske udruge medicinskih specijalista (Union Européenne des médecins spécialistes – UEMS)*, savjetodavnog tijela Europske komisije. Također su uspostavljene prijateljske veze sa *Svjetskim zborom hrvatskih liječnika (World Association of Croatian Physicians – WACP)*. Tijekom 1995. Zbor uvodi nagradu za temeljne i primijenjene medicinske znanosti mladim istraživačima. Zbor sudjeluje u osnivanju Hrvatske stomatološke komore 1995. te iste godine uz Medicinski fakultet u Zagrebu sudjeluje u osnivanju Hrvatske liječničke komore.^{23,24} Na godišnjoj skupštini, održanoj 22. veljače 1996., prihvaćen je dopunjeni Kodeks medicinske etike i deontologije te je u Statut dodan amandman kojim studenti medicine i stomatologije mogu postati privremeni članovi Zbora u Sekciji studenata me-

dicine. Za vrijeme predsjedničkog mandata Ante Dražančića sastavljeni su i prihvaćeni: Poslovnik Suda časti Hrvatskoga liječničkog zbora; Kodeks medicinske etike i deontologije; Pravilnik o dodjeli odličja Hrvatskoga liječničkog zbora (1993., noveliran 1996.); Poslovnik o radu Skupštine Hrvatskoga liječničkog zbora i Pravilnik o radnim odnosima. Također su započele pripreme za uređenje Hrvatskoga liječničkog doma, uređena je knjižnica, te se oblikuje današnji izgled svečane zastave Hrvatskoga liječničkog zbora.^{23,24}

U vrijeme mandata Dubravka Orlića nastavlja se s obnovom Zbora, otvara se *Klub Hrvatskoga liječničkog doma* te se stvara tehnički centar s najnovijom elektroničkom opremom. Budući da je 1997. Sabor Republike Hrvatske donio novi Zakon o udrugama, 15. srpnja iste godine Zbor postaje udruga koja mora uskladiti svoj Statut s novim Zakonom, upisati se u registar udruga i posebno zatražiti da se zove Hrvatski liječnički zbor. Kolegij liječničkih udruga djeluje od 1. studenoga 1997., a čine ga predsjednici, dopredsjednici i tajnici Hrvatskoga liječničkog zbora, Hrvatske liječničke komore, Hrvatskoga liječničkog sindikata i Hrvatske komore dentalne medicine. Kolegij ostvaruje izravan dijalog svih odgovornih sudionika zdravstvenog sustava radi poboljšanja uvjeta rada i zaštite liječnika s ciljem unaprjeđenja zdravstvene zaštite stanovništva.^{23,24}

Proslava 125. obljetnice rada Hrvatskoga liječničkog zbora održana je 26. veljače 1999. prvo u obnovljenoj zgradi Zbora, a potom u Hrvatskom narodnom kazalištu. U predvorju zgrade Zbora otkrivena je spomen-ploča šestorici liječnika koji su u ratu dali život za domovinu. U studenome 2000. godine uspostavljena je prva telekonferencijska veza iz velike predavaonice Hrvatskoga liječničkog zbora i Opće bolnice Zabok, a 2001. godine održana je prva teleprezentacija knjige Stjepana Sirovice iz Podružnice Hrvatskoga liječničkog zbora Šibenik. Od 2000. svi podatci o Hrvatskome liječničkom zboru postaju dostupni na internetu.^{23,24}

Novi statut HLZ-a prihvaćen je 11. studenoga 2002., a 29. ožujka 2002. održan je prvi opći Sabor hrvatskih liječnika uz aktivno sudjelovanje predstavnika svih strukovnih i znanstvenih zdravstvenih udruga i institucija. Donesena je *Deklaracija o zaštiti dostojanstva hrvatskih liječnika*.

Mandatno razdoblje Hrvoja Šobata obilježeno je završetkom prijelaza Hrvatskoga liječničkog zbora u moderno ustrojenu liječničku organizaciju. Izrađen je prijedlog novog pravilnika i programa specijalizacija usklađenog sa zahtjevima Europske zajednice. Hrvatski liječnički zbor okrenuo se novim načelima – ubrzanju transparentnih informacija, prepoznavanju i afirmiranju svih aktivnosti te individualiziranju odgovornosti i svih zasluga. Hrvatski liječnički zbor upozorava na činjenicu da nastojanje da se održi razina solidarnosti iznad stvarnih mogućnosti društva vodi u eroziju sustava zbog rasta nezadovoljstva liječnika i opadanja interesa za poziv u mladih, što nije rezultiralo zadovoljavajućim rezultatima.²⁴

Tijekom cijeloga mandatnog razdoblja Željka Metelka održavani su sastanci s političkim dužnosnicima radi rasprava i usklađivanja stručnog rada društava Hrvatskoga liječničkog zbora i političkih odluka. Do kraja 2011. godine prevladavao je oskudan odjek političkih dužnosnika. Raspravlja se o potrebi izjednačavanja prava, ali i odgovornosti zdrave populacije i bolesnika za održavanje osobnog zdravlja, o važnosti održavanja pozitivnog trenda povećanja postotka za preventivne programe i inzistiranju na utvrđivanju pojedinih bolesti kao nacionalnog, a ne samo zdravstvenog problema. Navedeno podrazumijeva potrebu znatnijeg uključivanja nezdravstvenih institucija državne administracije u preventivu i liječenje takvih bolesti te izgrađivanje prijateljskog okruženja za zdrav život populacije. Pokušaj sjedinjavanja rada liječnika obiteljske medicine i općenito liječnika primarne zdravstvene zaštite nije uspio. Tijekom cijelog mandata posvećena je posebna pozornost sastancima Stručnog savjeta, često proširenim predstavnicima podružnica. Održano je ukupno 16 sastanaka. Posebno treba istaknuti dva sastan-

ka: *Reforma zdravstvenih ustanova u Zagrebu* i *Budućnost liječništva u RH* s predstavnicima parlamentarnih stranaka RH. Također je pokrenuta inicijativa za redovito pozdravljanje tek diplomiranih liječnika prigodom promocije s pozivom na učlanjenje u Hrvatski liječnički zbor. Hrvatski liječnički dom postaje okupljalištem članova i u slobodno vrijeme uz domjenke i filmske projekcije. Oblikovan je i fond Hrvatskoga liječničkog zbora iz kojeg bi se mogla rabiti sredstva za pomoć stručnih programima društava i unaprjeđenje rada podružnica. Započeti su procesi pripreme za promjenu Statuta Hrvatskoga liječničkog zbora te je oblikovana svečana značka Hrvatskoga liječničkog zbora. U vrijeme mandata dr. Metelka započeta je i inicijativa za proglašenje posebno uspješnih društava ili povjerenstava Hrvatskoga liječničkog zbora tijekom održavanja godišnje skupštine Zbora za proteklu godinu.²⁴

U mandatu aktualnog predsjednika Željka Krznarića posebna se briga vodi u usklađivanju aktivnosti Hrvatskoga liječničkog zbora s postojećim zakonodavnim i financijskim normama u Republici Hrvatskoj. Potaknuta je harmonizacija aktivnosti povjerenstava Hrvatskoga liječničkog zbora te ažuriranje postupaka koji su u tijeku. Također, Zbor obnavlja intenzivnu komunikaciju s Hrvatskom liječničkom komorom, Hrvatskom komorom dentalne medicine i Hrvatskim liječničkim sindikatom te pruža potporu radu Akademije medicinskih znanosti Hrvatske. Uspostavlja se aktivna suradnja s Gradskim uredom za zdravstvo Grada Zagreba te se održava kontinuirana aktivnost s relevantnim čimbenicima u sustavu zdravstva, Ministarstvom zdravstva i Hrvatskim zavodom za zdravstveno osiguranje. Nastavljaju se naponi na dopuni i usklađivanju Statuta Hrvatskoga liječničkog zbora. Hrvatski liječnički zbor podupire kontinuitet izlaza *Liječničkog vjesnika* te arhiviranje i digitalizaciju svih godišta tog časopisa. U dogovoru s glavnim urednikom *Liječničkog vjesnika* izdvajaju se *Liječničke novine*. Godine 2013. uz *Liječnički vjesnik* izdan je suplement *Orijentacijske medicinske tablice za procjenu smanjenja životne aktivnosti Hrvatskog društva za medicinska vještačenja Hrvatskoga liječničkog zbora*. Hrvatski liječnički zbor uključen je u Nacionalno povjerenstvo za specijalističko usavršavanje doktora medicine. Na inicijativu prof. Željka Krznarića i nekolicine mladih liječnika održana je Obnoviteljska skupština Hrvatskog društva mladih liječnika. Također, Zbor započinje projekt prevencije debljine u djece (EPODE franc. *Ensemble, Prévenons L'Obésité des Enfants*) koji je financiran međunarodnim sredstvima.²⁴ Tijekom aktivnosti Hrvatskoga liječničkog sindikata i štrajka liječnika Hrvatski liječnički zbor pokušava biti posrednik te održava intenzivne sastanke s Hrvatskim liječničkim sindikatom, Hrvatskom liječničkom komorom i ministrom zdravstva Republike Hrvatske. Kolektivni ugovor i nova organizacija rada važna su pitanja o kojima Hrvatski liječnički zbor raspravlja sa svim sudionicima sustava zdravstva te medicinskim fakultetima kao nosiocima osnovne, ali i poslijediplomske edukacije. Stajališta Izvršnog odbora Zbora o relevantnim događajima u sustavu zdravstva objavljuju se na mrežnim stranicama Hrvatskoga liječničkog zbora, što omogućava pravodobno informiranje članstva. Osobito su zapaženi stručni sastanci Stručnog savjeta HLZ-a: *Radni odnosi liječnika*, *Utjecaj nove organizacije rada na stručni rad i edukaciju studenata i liječnika* te tribina *Odlazak (mladih) liječnika iz Republike Hrvatske* organizirana uz pomoć Hrvatskog društva mladih liječnika HLZ-a. U listopadu 2013. godine Republika Hrvatska i Hrvatski liječnički zbor postaju punopravni članovi UEMS-a (franc. *Union Européenne des Médecins Spécialistes*).²⁴

U temeljne aktivnosti Hrvatskoga liječničkog zbora i njegovih stručnih društava ubraja se i kreiranje preporuka za dijagnostiku i liječenje te praćenje pojedinih bolesti. Od 2004. godine HLZ je izdao više od stotinu stručnih smjernica te je u suradnji s *National Institute of Health and Care Excellence* (NICE) sudjelovao u edukaciji za izradu smjernica i algoritama za dijagnostiku i liječenje najčešćih

bolesti u Hrvatskoj.^{27,28} U povodu 140. obljetnice Zbora na poticaj njegovoga predsjednika objavljena je tako i knjiga *Zbornik smjernica stručnih društava Hrvatskoga liječničkog zbora* objavljenih u *Liječničkom vjesniku* u razdoblju od 2004. do 2014. godine. Uređivački dvojac ove knjige, Željko Krznarić i Branimir Anić, u uvodniku ističu kako su ovom publikacijom željeli pružiti snagu argumenata i potvrdu aktivnog trajanja i djelovanja Zbora.²⁹

U povodu obilježavanja 145. obljetnice *Liječničkog vjesnika* Zbor 2022. izdaje knjigu *Liječnički vjesnik – medicinska komunikacija i memorija struke* autorice Stelle Fatović-Ferenčić.

Na godišnjoj razini provodi se više od 2.500 edukativnih aktivnosti od kojih se više od 500 godišnje odnosi na organizaciju i održavanje znanstveno-stručnih događanja (inozemnih i domaćih kongresa, stručnih skupova i sastanaka te tečajeva i radionica), a koja organiziraju podružnice, stručna društva i sekcije Hrvatskoga liječničkog zbora.

HLZ danas djeluje sukladno nacionalnim strategijama i planovima Republike Hrvatske te je ujedno usmjeren na jačanje kapaciteta ljudskih potencijala i vještina, ali i na aktualne zdravstvene probleme. Rezultat toga je projekt EXPPAND – *Uvođenje novog programa Eksperimentalne farmakologije i patologije i organizacija ljetne škole Klinička prehrana i dijetoterapija*. Cilj projekta bio je osiguravanje novih vještina te lakše i kvalitetnije zapošljavanje studenata u budućnosti. U svrhu internacionalizacije studija i mobilnosti studenata u sklopu visokog obrazovanja, Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu u suradnji s Hrvatskim liječničkim zborom te Stomatološkim fakultetom, Prehrambeno-biotehnološkim fakultetom, Farmaceutsko-biokemijskim fakultetom i Veterinarskim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu pokrenuo je i proveo projekt u cijelosti financiran sredstvima Europskog socijalnog fonda. EXPPAND je osigurao razvoj, akreditaciju i provedbu novog programa i ljetne škole na engleskom jeziku – izbornog predmeta *Eksperimentalna farmakologija i patologija* te ljetne škole *Klinička prehrana i dijetoterapija*. Ljetna škola razvijena je i provedena od strane HLZ-a u tri navrata – 2019., 2020. i 2021. godine.^{30,31}

Hrvatski liječnički zbor dobitnik je Hrvatske državne nagrade za iznimne zasluge i postignuća u promicanju znanstvenog i stručnog rada, medicinske etike te općih moralnih i humanih načela. Nagradu je u ime Hrvatskoga liječničkog zbora primio njegov aktualni predsjednik Željko Krznarić 28. lipnja 2019. godine.

Tijekom 150 godina svoje opstojnosti Hrvatski liječnički zbor aktivno se uključuje u sve aktivnosti koje se odnose na promicanje i zaštitu zdravlja stanovništva. Udruga se razvija u skladu s društveno-političkim kontekstom unutar kojega radi te stvara učinkovito ozračje za komunikaciju sa svim relevantnim čimbenicima društva kada je riječ o zdravstvenoj problematici. Tijekom 150 godina svoga postojanja Hrvatski liječnički zbor prepoznat je kao bitan nacionalni strukovni i identitetski element medicinskog staleža.

LITERATURA

1. Glesinger L. *Medicina u Hrvatskoj od god. 1874. do danas*. U: Grmek MD, Dujmušić S, ur. *Iz hrvatske medicinske prošlosti*. Zagreb: Zbor liječnika Hrvatske; 1954.
2. *Izvišće o glavnoj godišnjoj skupštini zbora liječnika kraljevina Hrvatske i Slavonije držane 31. srpnja 1875*. U: Rakovac L, ur. *Godišnjak Sбора liečnikâ kraljevina Hrvatske i Slavonije, za prvu godinu njegova obstanka od 1. listopada 1874. do 31. srpnja 1875*. Zagreb: Sbor liečnikâ kraljevina Hrvatske i Slavonije; 1876.
3. Fatović-Ferenčić S. *Liječnički vjesnik – medicinska komunikacija i memorija struke*. Zagreb: Hrvatski liječnički zbor; 2022.
4. Dugački V. Dr Ante Schwarz – prvi urednik *Liječničkog vjesnika*. *Liječ Vjesn*. 1977;99:81.
5. *Razpravne viesti*. Godišnja skupština Sбора liečnika kraljev. Hrvatske i Slavonije održana dne 6. kolovoza 1877. *Liječ Vjesn*. 1877;1(9):144–48.

6. *Rakovac L.* Sbor liečnika kraljevina Hrvatske i Slavonije od g. 1874. do g. 1899. : Spomen knjiga. Zagreb: Sbor liečnika; 1899.
7. *Belicza B, Tucak A.* Društvo slavonskih liečnika – kronologija osnutka, uloga i djelovanje 1874.–1883. Osijek: Zavod za znanstvenoistraživački rad HAZU; 2009.
8. *Fatović-Ferenčić S, Tucak A.* U povodu 135. obljetnice osnutka Društva slavonskih liečnika. *Med Vjesn.* 2009;41(3–4):13–18.
9. *Razpravne viesti – Godišnja skupština Sбора liečnika Hrvatske i Slavonie.* Liječ. Vjesn. 1879; 3:125.
10. *Razpravne viesti.* Glavna skupština Sбора liečnika Hrvatske i Slavonie. Liječ Vjesn. 1885; 7(1):13.
11. *Razpravne viesti.* Glavna skupština Sбора liečnika Hrvatske i Slavonie. Liječ Vjesn. 1889; 11(2):24.
12. *Razpravne viesti.* Glavna skupština Sбора liečnika Hrvatske i Slavonie. Liječ Vjesn. 1899; 21(2):55.
13. *Čačković M.* Dvadeset pet godišta (pretisak). Liječ Vjesn. 1977;99:5–23.
14. *Čačković M.* Pedeset godišta Liječničkog vjesnika (pretisak). Liječ Vjesn. 1977;99:24–57.
15. *Čepulić V.* Kratka povijest Zбора liečnika Hrvatske Slavonije i Međimurja. Zagreb: ZLH Tipografija d.d.; 1937.
16. *Fatović-Ferenčić S.* Tragom fragmenta dnevnickog zapisa iz Prvog svjetskog rata. Liječ Vjesn. 2015;137:116–123.
17. *Krznarić Ž, Šain S, Kajić Z.* Uloga Hrvatskoga liečnickog zбора u osnivanju Medicinskog fakulteta u Zagrebu. U: Pećina M, Klarica M, ur. Monografija Medicinskog fakulteta u povodu stote obljetnice. Zagreb: Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu; 2017, str. 205–10.
18. *Forenbaher A.* Povijest Zбора liečnika. U: Grmek MD, Dujmušić S, ur. Iz hrvatske medicinske prošlosti – Spomen knjiga Zбора liečnika Hrvatske. Zagreb: ZLH; 1954.
19. *Kallay J, Belicza B.* Zbor liečnika Hrvatske od 1874–1974. U: Keros P, ur. Zbornik liečnika Hrvatske 1874–1974. Zagreb: Grafički zavod Hrvatske; 1974.
20. *Belicza B.* U povodu stote obljetnice Zбора liečnika Hrvatske. Saopćenja. 1974;17:55–74.
21. *Dugački V.* Medicinska biblioteka Liječničkog vjesnika. Najveći pothvat hrvatskog medicinskog izdavaštva između dvaju svjetskih ratova. Liječ Vjesn. 2005;127(1–2):51–7.
22. *Redovita glavna godišnja skupština Hrvatskog liečnickog zбора.* Liječ Vjesn. 1944;66(2):42–43.
23. *Belicza B, Orlić D.* Hrvatski liečnički zbor: predsjednici od 1874. do 2004. Zagreb: HLZ; 2004.
24. *Dugački V, Krznarić Ž.* Hrvatski liečnički zbor od 1874. do 2014. Zagreb: HLZ; 2014.
25. *Čepulić V.* Otvorenje muzeja za povijest zdravstva u Hrvatskoj u spomen 70- godišnjice osnutka Zбора liečnika. Liječ Vjesn. 1944;66(2):43–47.
26. *Peršić N, Kosoković F, Pavić A, Bakran I.* Zbor liečnika Hrvatske od njegove obnove do danas. Liječ Vjesn. 1986;108:12–20.
27. Hlz.hr [Internet]. Zagreb: Hrvatski liečnički zbor; 2023. Dostupno na: <https://www.hlz.hr>. [Pristupljeno 1. rujna 2023.]
28. *Krznarić Ž.* Uvodnik. Liječ Vjesn. 2019;141:11–12.
29. *Krznarić Ž, Anić B.* Zbornik smjernica stručnih društava Hrvatskoga liečnickog zбора. Liječnički vjesnik 2004. – 2014. Zagreb: HLZ; 2015.
30. Uvođenje novog programa Eksperimentalne farmakologije i patologije i organizacija ljetne škole Klinička prehrana i dijetoterapija [Internet]. Sveučilište u Zagrebu, Medicinski fakultet. Dostupno na: <https://mef.unizg.hr/znanost/istrazivanje/web-stranice-projekata/expand/>. [Pristupljeno 14. rujna 2023.]
31. *School of Medicine University of Zagreb.* EXPAND – ljetna škola „Klinička prehrana i dijetoterapija“ 2019, 1–2 s. [Dostupno u Hrvatskom liečničkom zboru, Šubićeva 9, Zagreb]